

ATENTÁT NA REINHARDA HEYDRICHA A DRUHÉ STANNÉ PRÁVO NA ÚZEMÍ TZV. PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA, SV. 3

MONIKA SEDLÁKOVÁ

Po pěti letech od vydání druhého svazku edice historických dokumentů k atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha a ke druhému stannému právu v Protektorátu Čechy a Morava vyšel svazek třetí. Historik a archivář Vojtěch Šustek se v něm věnuje dokumentům ke střetnutí gestapa se členy ostatních parašutistických skupin vysazených před seskokem skupiny Anthropoid anebo po něm a také s příslušníky domácího odboje během druhého stanného práva v protektorátu.

Rozsáhlá Šustkova edice by měla mít, podle posledních informací, celkem pět svazků, které jsou rozděleny podle obsahu a typu dokumentů. Uvnitř každého svazku (případně jeho jednotlivé části) jsou pak dokumenty seřazeny podle věcné souvislosti a kde to je možné i chronologicky. První svazek edice obsahuje část věnovanou akci Anthropoidu a domácí rezistenci proti Heydrichovi a část se situačními zprávami velitele bezpečnostní policie a SD u říšského protektora o velké pátrací akci od 30. května do 18. června 1942 v Praze a postupně na území celého protektorátu. Také druhý svazek rozdělil autor do dvou částí, které přinášejí situační a denní zprávy řídicího úseku SD v Praze a dokumenty vztahující se k masivní propagandistické kampani zahájené okamžitě po atentátu. V obou svazcích bylo již zveřejněno téměř 300 německojazyčných dokumentů.

Třetí svazek edice obsahuje její pátou část, v níž jsou soustředěny, jak již bylo uvedeno výše, dokumenty týkající se střetů gestapa se členy ostatních parašutistických skupin, které byly vysazeny do protektorátu před i po Anthropoidu, a s příslušníky domácího odboje. Jedná se o 86 dokumentů datovaných od 4. října 1941 do 10. května 1943, k nimž editor připojil ještě čtyři dodatkové dokumenty. Publikované dokumenty mapují činnost výsadek Percentage, Silver A, Silver B, Out Distance, Zinc, Bioscop, Bivouac, Steel, Intransitive a Tin.

Množství zveřejněných dokumentů k jednotlivým parašutistickým skupinám se liší v závislosti na úspěšnosti archivní heuristiky v českých a německých archívech. Nejvíce dokumentů, celkem 36, se týká operace Percentage, tedy parašutisty Františka Pavelky a jeho tři spolupracovníků z velkostatku Koudelov u Čáslavi, Fran-

tiška Gráda, Františka Kaliny a Antonína Krejčího. Snahou autora bylo na základě originálních dokumentů očistit jméno F. Pavelky, který byl v minulosti nespravedlivě obviňován ze spolupráce s gestapem a označován za zbabělce. Pět dokumentů se vztahuje ke členu parašutistické skupiny Bivouac Liboru Zapletalovi, jenž se stal podobně jako jeho kamarád a spolužák Pavelka objektem mystifikací a omylů. Další čtyři dokumenty jsou výslechové protokoly Zapletalova kolegy z výsadku Jindřicha Čouпка, který byl dopaden jen několik hodin po něm v noci z 2. na 3. května 1942. Deset dokumentů se týká neúspěšného stíhání velitele Bivouacu Františka Pospíšila protektorátním četnictvem a policií za dohledu gestapa. Příběh velitele parašutistické skupiny Zinz Oldřicha Pechala mapuje osm dokumentů, které nebyly rovněž dosud v úplnosti historiky využity. Další čtyři dokumenty se pak věnují tragickému střetnutí člena téhož výsadku Arnošta Mikše s protektorátním četnictvem nedaleko velkostatku Požáry v noci na 1. května 1942. Prameny k činnosti Alfreda Bartoše a Jiřího Potůčka z parašutistické skupiny Silver A najdeme v podobě sedmi dokumentů, mezi nimi i podrobnou zprávu vyššího velitele SS a policie K. H. Franka zastupujícímu říšskému protektorovi K. Daluegemu o dopadení a smrti A. Bartoše. Specifické svoji strukturou jsou tři dokumenty, které představují jakési shrnutí poznatků řídicích úřadoven gestapa v Praze a v Brně o parašutistech vyslaných do protektorátu z Velké Británie. Poslední dokumenty se vztahují k činnosti účastníků domácího odboje, ale najdeme mezi nimi i dopis K. Daluegeho H. Himmlerovi z 29. června 1942 s policejními zprávami o průběhu stíhání útočníků na Heydricha a o represivních i propagandistických opatřeních během druhého stanného práva.

Za seznamem dokumentů uveřejněných ve třetím svazku následuje úvod, kde autor rozebírá výše popsané skupiny dokumentů, přičemž se zaměřuje na jejich konfrontaci s dosavadní literaturou k problematice. Poukazuje na záměrné mystifikace komunistických historiků Jiřího Doležala, Václava Krále, Čestmíra Amorta či Miroslava Ivanova, které byly bohužel přebírány dalšími autory. Záležitost již z části rozebral v prvním svazku edice, kde detailně vyhodnotil nejen literaturu, ale uvedl i archivní prameny k tématu s připomenutím jejich dostupnosti před rokem 1989. Hlavním zdrojem je bezesporu Národní archiv nejen se svými fondy německé okupační správy, Úřadem říšského protektora v Čechách a na Moravě, Státním tajemníkem u říšského protektora v Čechách a na Moravě a Německým státním ministerstvem pro Čechy a Moravu.¹ Na druhém místě stojí Archiv bezpečnostních složek a jeho fondy Hlavní správa vojenské kontrarozvědky, Ústředna StB po roce 1945, Výpovědi zaměstnanců gestapa a SD a Německé soudy v říši. Některé dokumenty pocházejí také z Moravského zemského archivu v Brně a z dalších českých státních archivů. Zahraniční rešerše prováděl editor ve Spolkovém archivu v Berlíně-Lichterfelde a v Ludwigsburgu.

¹ Archivní sbírku Okupační vězeňské spisy, uloženou rovněž v tomto archivu, uvádí autor nesprávně v 1. a 3. svazku edice (pokaždé jinak).

Tak jako v předešlých dvou svazcích jsou i dokumenty publikované ve třetím svazku opatřeny rozsáhlým poznámkovým aparátem, který tvoří společná číselná řada pro archeografické i věcné poznámky, přičemž naprostou většinu představují poznámky věcné v podobě srovnávací a doplňující faktografie ze sekundárních archivních pramenů. Vojtěch Šustek si pro svou rozsáhlou edici německojazyčných dokumentů pravděpodobně stanovil vlastní ediční pravidla, která však v úplnosti nikde podrobně neuvedl. V každém případě se nedrží obecně respektovaných zásad pro přepis historických textů, které známe zejména z editorické metodiky I. Štovička.² Mimo tuto metodiku se rozhodl publikovat dokumenty in extenso, tj. včetně opisu textu z hlavičkových papírů, a zároveň každý dokument doplnit doslovným českým překladem s odůvodněním využití edice laickou veřejností. V závěru tohoto svazku edice nechybí seznam zkratk, seznam pramenů a literatury, jmenný a místní rejstřík.

Držíte-li v rukou podobně jako já všechny tři dosud vydané svazky Šustkovy edice, vlastně je v nich vůbec neudržíte, vždyť každý z nich má více než tisíc stran. A na těchto stranách najdeme téměř 400 dokumentů vztahujících se k atentátu na zastupujícího říšského protektora, k celému období následného stanného práva, ale i k ostatním parašutistickým skupinám vysazeným do protektorátu od podzimu 1941. Všechny tyto dokumenty vyhledal a odborné i laické veřejnosti předložil jeden historik, který zároveň připravuje další dva svazky edice. Jeho práce je skutečně obrovská a pro budoucí historiky nedocenitelná.

Z vlastní zkušenosti bych ale ráda podotkla, že pokud by měl Vojtěch Šustek vedle sebe spoluautora, mohli by společnou diskuzí pozitivně ovlivnit výslednou podobu edice. Najít vhodného spoluautora však nebývá snadné. Zdá se mi, že speciálně ve třetím svazku se editor nechal unést a nepřiměřeným rozsahem poznámek, které obsahují přepisy dalších dokumentů (mj. výsledkových protokolů), zatížil práci s edicí. Nejen z tohoto důvodu by uživatel edice jistě uvítal uvedení počáteční strany každého dokumentu v úvodním seznamu dokumentů. Najít konkrétní dokument je totiž velmi náročné nejen s ohledem na manipulaci s knihou, ale také pro české překlady a zejména rozsáhlé poznámky.

Šustek, Vojtěch (ed.): Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů, sv. 3, Scriptorium. Praha 2019, 1100 s.

2 Štoviček, Ivan a kol.: Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie. Praha 2002; Štoviček, Ivan: Ediční teorie a metodika. Praha 2008. K německy psaným dokumentům též: Drašarová, Eva – Kokošková, Zdeňka: Ediční zpracování německy psaných pramenů 20. století vztahujících se k českým zemím. Sborník archivních prací 68, 2018, č. 2, s. 443–465.